

Årsberetning 2004

Forskningsklinikken for Funktionelle Lidelser og Psykosomatik

Århus Universitetshospital

Indhold

FORORD.....	4
ORGANISATORISKE FORHOLD.....	5
MEDARBEJDERE	6
KLINISK FUNKTION	7
FORSKNING.....	7
FORSKNINGSPUBLIKATIONER	9
PH.D.-AFHANDLINGER	10
BØGER OG BOGKAPITLER	10
UNDERVISNING OG ØVRIGE AKTIVITETER.....	11
KONGRESSER, SYMPOSIER OG SEMINARER MED AKTIVE PRÆSENTATIONER.....	11
UNDERVISNING	11
GÆSTEFORLÆSERE	13

Forord

Forskningsenheden for Funktionelle Lidelser, Psykosomatik og Liaisonpsykiatri (FFL) blev oprettet i foråret 1999 på initiativ af Århus Amt og Århus Universitetshospital.

På baggrund af en positiv international evaluering af afdelingens forskningsaktiviteter, besluttede sundhedsudvalget for Århus Amt, at enheden skulle gøres permanent fra 2005. Samtidig blev enheden organisatorisk forankret som en afdeling på Århus Sygehus og navnet blev ændret til Forskningsklinikken for Funktionelle Lidelser og Psykosomatik. Det blev besluttet, at bibeholde en rådgivende bestyrelse for afdelingen.

Målgruppen for arbejdet på FFL er patienter, der præsenterer medicinsk uforklarede eller funktionelle fysiske symptomer, dvs. fysiske symptomer der ikke kan forklares ved nogen kendt konventionel defineret somatisk lidelse. Disse funktionelle, herunder somatoforme, lidelser er hyppige i alle kliniske sammenhænge og udgør en væsentlig økonomisk belastning for sundhedsvæsenet og samfundet i øvrigt.

Afdelingens forskningsaktiviteter tager udgangspunkt i en tværfaglig tilgang til de funktionelle lidelser, idet de ses under såvel en psykiatrisk/psykologisk, en somatisk, som en kulturel og social synsvinkel.

Siden oprettelsen har FFL haft 2 hovedforskningslinjer bestående af en klinisk linje og en mere grundvidenskabelig linje. Den kliniske linje består bl.a. af evidens og teoribaseret udvikling af behandlingsmetoder til behandling af funktionelle lidelser, dels i specialiseret regi, dels igennem uddannelse af praktiserende læger i selv at varetage behandlingen af patienterne (TERM-modellen). Desuden er der udviklet diagnostiske hjælpemidler og screeningsinstrumenter til ikke-psykiatriske læger, og der arbejdes intenst med at forbedre og udvikle valide diagnoser inden for området. Der er foretaget epidemiologiske undersøgelser over forekomsten af funktionelle lidelser og deres forbrug af sundhedsydelser, og betydningen af funktionelle lidelser for sygemeldinger og forbrug af sociale ydelser. Den grundvidenskabelige linje består bl.a. af forskning i sygdomsadfærden og selvoplevet helbred hos patienter med funktionelle lidelser, neurobiologiske og neuropsykologiske forhold mv.

Enheden har i løbet af 2004 forberedt en afgrænset og forskningsbaseret klinisk funktion, og kan fra 2005 modtage patienter til behandling og udredning.

Enheden har et samarbejde med en bred vifte af nationale og internationale forskningsinstitutter, kliniske afdelinger, socialektoren, praktiserende læger mv.

Organisatoriske forhold

Afdelingen hører under Århus Sygehus og er beliggende på Århus Sygehus Nørrebrogade. Afdelingen ledes af ledende overlæge Per Fink. Udover basis finansieringen fra Århus Amt modtager afdelingen fra 2005 et tilskud fra Aarhus Universitet og enheden er tilknyttet Aarhus Universitet igennem et klinisk lektorat.

Der er til afdelingen tilknyttet en faglig og rådgivende bestyrelse, som består af:

- Forskningsleder for afdelingen; ledende overlæge, dr. med., ph.d. Per Fink
- Repræsentant for Århus Sygehus; cheflæge Hans Peder Gravesen (formand)
- Århus Universitetshospital, Psykiatridelelsen; cheflæge, dr. med. Per Jørgensen
- Repræsentant for Århus Universitetshospital; prof., dr. med. Troels Staehelin Jensen
- Repræsentant for Aalborg Sygehus; overlæge Heine Svarrer
- Repræsentant for Psykologisk Institut, Aarhus Universitet; prof., dr. med. Bobby Zachariae
- Repræsentant for Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet; lektor Bjarke Paarup-Laursen
- Repræsentant for Forskningsenheden/Institut for Almen Medicin; prof., dr.med. Frede Olesen
- Repræsentant for Århus Universitet; prof., dr. med. Per Vestergaard
- Repræsentant for Århus Amt, Sundhedsstaben; afdelingschef Jens Ole Skov
- Repræsentant for Århus Amt; amtssocialoverlæge Claus Vinther Nielsen
- Socialoverlægen i Århus Kommune Kirsten Hosten

Medarbejdere

Enheden er normeret til 6 forskerstillinger inklusiv en statistiker.

Afdelingsleder

- Forskningsleder, ledende overlæge, dr.med., ph.d. Per Fink

Ordinært aflønnet videnskabeligt personale

- Cand.psych., ph.d. Lisbeth Bindslev
- Cand.psych. Lisbeth Frostholt (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Ruta Kuzminskyte (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Emma Rehfeld
- Cand.med. Tomas Toft (ph.d.-studerende)
- Cand.scient. Eva Ørnbo
- Mag.art., ph.d. Mette Bech Risør

Fondslønnet videnskabeligt personale

- Cand.mag. Trine Dalsgaard (ph.d.-studerende)
- Cand. med. Henriette Schou Hansen (ph.d.-studerende)
- Cand. med. Charlotte Ulrikka Rask
- Cand. med. Andreas Schröder
- Socialrådgiver, MPH, Karen Sørensen
- Socialrådgiver, Jette Gregers Sørensen

Teknisk administrativt personale, fonds- eller ordinært aflønnet

- IT-medarbejder Flemming Andersen
- Lægeseekretær Tinna Lauritsen
- Korrespondent Marie Louise Bro Pold
- Korrespondent Malene Skjøth

Klinisk funktion

Klinikken har indtil 2005 ikke haft kliniske forpligtelser, men af uddannelseshensyn var enkelte patienter i behandling i 2004. I 2004 modtog enheden således 33 henvisninger, hvoraf de 7 blev afvist. Der blev påbegyndt behandling af 26 patienter. 7 Patienter blev afsluttet i 2004. Forskningsenheden har 25 patienter i behandling ved årsskiftet. Afdelingen har i betydeligt omfang givet råd og vejledning vedrørende konkrete patienter, til læger og sociale myndigheder.

Afdelingen havde håbet, at kunne oprette en egentlig klinisk funktion fra 2005, men denne funktion blev ikke bevilliget fra Århus Amt. Igennem en abonnementsaftale med de jyske amter og overflytning af ressourcer fra forskningsdelen til klinisk arbejde, er det dog lykkedes, at finde finansiering til en begrænset forskningsbaseret klinisk funktion.

Forskning

Specialiseret behandlingsprojekt

Pilotprojekt: Behandling af patienter med kroniske funktionelle lidelser. En randomiseret, kontrolleret undersøgelse af kognitiv adfærdsterapi i gruppe overfor støttegruppe med vejledning.

Hovedansvarlig: Cand.med. A. Schröder og cand.med. E. Rehfeld

Behandling af patienter med kroniske funktionelle lidelser. En randomiseret, kontrolleret undersøgelse af specialiseret behandling over for sædvanlig behandling.

Hovedansvarlig: Cand.med. A. Schröder og cand.med. E. Rehfeld

Støttegrupper for somatiserende patienter: en antropologisk undersøgelse af det sociale samværs terapeutiske potentiale - uden terapi

Hovedansvarlig: Mag.art., ph.d. M. Bech Risør.

Whiplash projektet

Psykologiske faktorerens betydning for symptom billedet og sygdomsforløbet hos patienter udsat for akut whiplash traume.

Hovedansvarlig: Stud.psych. Tina Nørgaard

Neuropsykologisk vurdering af koncentration og korttidshukommelse hos patienter med whiplash traume: En prospektiv undersøgelse med 3 og 12 måneders follow-up.

Hovedansvarlig: Cand. psych., ph.d. L. Bindslev

Neurobiologiske og neuropsykologiske markører hos patienter med multisymptomatiske funktionelle lidelser.

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. R. Kuzminskyte og cand. psych., ph.d. L. Bindslev

Social- og arbejdsmarkedsforhold ved funktionelle lidelser

Hovedansvarlig: Socialrådgiver, MPH K. Sørensen

Den sociale konstruktion af sygdomsadfærd - en antropologisk analyse af funktionelle lidelser med fokus på relationen mellem patient, hverdagsliv og sundhedssystem

Hovedansvarlig: Mag.art., ph.d. M. Bech Risør.

Funktionelle symptomer hos 5 årige børn, prævalens, psykiske risikofaktorer og psykiatrisk komorbiditet

Hovedansvarlig: Cand.med. C. Rask

FIP-projektet

Forebyggelse af funktionelle lidelser og u hensigtsmæssig sygdomsadfærd i almen praksis. Forskergruppen består af: P. Fink, F. Olesen, B. Paarup-Larsen, B. Zachariae, T. Dalsgaard, T. Toft, L. Frostholt, K.S. Christensen, J.M. Nielsen og M. Rosendal. Projektet består af en række afsluttede og uafsluttede delprojekter. Følgende forskningsprojekter er igangværende:

Sygdomsopfattelse i almen praksis: Formålet med dette studie er at udvikle og validere et spørgeskema om sygdomsopfattelse i en almen praksispopulation. Derudover, at undersøge sammenhænge imellem sygdomsopfattelse og forbrug af sundhedsydelser, patienttilfredshed og patientens selv vurderede helbred ved follow-up.

Hovedansvarlig: Cand. psych., ph.d.-stud. L. Frostholt

Funktionelle lidelser i kontekst - imod en forståelse af overordnede sociokulturelle strømninger i individuel somatiserende sygdomsadfærd.

Hovedansvarlig: Cand. mag. ph.d.-stud. T. Dalsgaard

Prædiktorer for funktionelle lidelser i almen praksis -forebyggelse af kroniske forløb

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. H. Schou Hansen

Øvrigt

I forbindelse med diagnostik og metoder er afdelingen blevet inddraget i arbejdet med at forbedre SCAN-interviewet og på sigt vores diagnosesystem.

Endvidere arbejdes der med et nyt spørgeskema som WHO (WHO-DAS II) har introduceret, og dette bliver testet og afprøvet.

Afdelingen er desuden involveret i udviklingen af den netbaserede Medicinordbog, under projekt MEDVID, ledet af professor M. Pilegaard, Århus Handelshøjskole.

Forskningspublikationer

1. Christensen KS, Fink P, Toft T, Ørnbøl E, Frostholm L, Olesen F. Improving detection and treatment of common mental disorders using a brief screening questionnaire. The CMDQ. Family Practice. In press
2. Fink P, Ørnbøl, E, Hansen MS, Søndergaard L, de Jonge P. Detecting Mental Disorders in General Hospitals by the SCL-8d Scale. *Journal of Psychosomatic Research* 2004;56:371-375
3. Fink P, Hansen MS, Oxhøj ML. The Prevalence of Somatoform Disorders Among Internal Medical Inpatients. *Journal of Psychosomatic Research* 2004;56:413-418.
4. Fink P, Ørnbøl E, Hansen MS, Huysse FJ, de Jonge P, Lobo A, Herzog T, Slaets JP, Cardoso G, Arolt V, Rigatelli M. A Brief Diagnostic Screening Instrument for Mental Disturbances in General Medical Wards. *Journal of Psychosomatic Research* 2004;57:17-24.
5. Fink P, Toft T, Christensen KS, Ørnbøl E, Frostholm L, Olesen F. A New Empirically Founded Hypochondriasis Diagnosis. *American Journal of Psychiatry* 2004,161;9:1680-91.
6. Fink P, Rosendal M, Olesen F. The classification of somatisation and functional somatic symptoms in primary care. *ANZJP*. In press 2004.
7. Fink P, Hansen MS, Søndergaard L. Somatoform disorders among first-time referrals to a neurological department. *Psychosomatics*, in press.
8. Frostholm L, Fink P, Christensen KS, Toft T, Ørnbøl E, Olesen F, Weinman J. Illness perceptions and the use of health services in primary care patients. Under revision, *Psychosom. Med.* 2004
9. Frostholm L, Fink P et al. The uncertain consultation and patient dissatisfaction: the impact of patients' illness perceptions and training of general practitioners' communication skills. Under revision, *Psychosom. Med.* 2004
10. Hansen MS, Fink P, Frydenberg M. Follow-up on Mental Illness in Medical Inpatients: Health Care Use, Self-rated Health, and Self-rated physical Fitness. *Psychosomatics*. 2004 Jul-Aug;45(4):302-10.
11. Rosendal M, Bro F, Solowski I, Fink P, Toft T, Olesen F. Effect of brief training on general practitioners' attitude towards somatisation - a randomised controlled trial, in press.

12. Toft T, Fink P, Ørnbøl E, Christensen KS, Frostholm L, Rosendal M, Olesen F. Mental disorders in primary care: Prevalence and comorbidity among disorders. Results from the FIP study. *Psychological Medicine*, in press.
13. Toft T, Fink P, Ørnbøl E, Christensen KS, Frostholm L, Rosendal M, Olesen F. Effect on patient disability of teaching general practitioners the management of patients with functional somatic symptoms. A randomised controlled trial with two years of follow-up. *Psychosomatics*, in press
14. Vedsted P, Nielsen JM, Fink P, Sørensen, HT, Olesen F. Physical, mental and social factors associated with frequent attendance in Danish general practice. A population-based cross-sectional study. *Soc Sci Med*. 2004 Aug;59(4):813-23.

Ph.D.-afhandlinger

Christensen K.S. Screening for functional and mental disorders in general practice: Results from a randomised clinical trial. PhD thesis. Faculty of Health Sciences, University of Aarhus, Denmark, 2004

Toft T. Managing patients with functional somatic symptoms in general practice. PhD thesis. Faculty of Health Sciences, University of Aarhus, Denmark, 2004

Bøger og bogkapitler

Fink P. Somatoforme lidelser og funktionelle symptomer: Fysiske sygdomme uden påviseligt legemligt grundlag, Psykiatrifonden, marts 2005

Undervisning og øvrige aktiviteter

Kongresser, symposier og seminarer med aktive præsentationer

Undervisning

Forskeruddannelse

Forskningsklinikken har 4 Ph.D.-studerende.

Medarrangør af og flere medarbejdere har undervist på spørgeskemakursus for Ph.D.-studerende.

Ordinær uddannelse

U-kursus i den psykiatriske speciallægeuddannelse

A-kursus på speciallægeuddannelsen i almen medicin

Cand.stat. Eva Ørnboel har undervist på kursus for medicinstuderende: 'Epidemiologi og biostatistik'.

Mag. art., ph.d. M. Bech Risør har holdt forelæsninger på Master i Sundhedsantropologi ved Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet. Titel: 'The new public health' og 'Epidemiologi og antropologi - forskelle og ligheder'.

Afdelingens medarbejdere har endvidere været arrangører og/eller oplægsholdere på diverse ad hoc symposier, workshops og temadage i ind- og udlandet, og har holdt indlæg for og undervist en bred vifte af faggrupper på alle niveauer herunder også mere populær formidling.

Konferencer med aktive præsentationer

- Ørnboel E. Analysis of cost data in cluster randomised, controlled trial: Comparison of methods. 22nd International Biometric Conference. Cains, Australien, juli 2004
- Fink P. The Treatment of Medically Unexplained Symptoms in Primary Care - The TERM model. The Mind and body conference, Leeds, april 2004

- Fink P. Treatment of somatization - reattribution and case management. 6th European Congress on Epileptology. Vienna, may 2004
- Fink P. Teaching primary care physicians communication and treatment skills for patients presenting with functional somatic symptoms. 25th European Conference on Psychosomatic Research. Berlin, juni 2004
- Fink P. Health Psychology Conference. Functional somatic symptoms and syndromes among medical, neurological and primary care patients. 8th International Congress of Behavioral Medicine. Mainz, august 2004
Fink P. The TERM-model for somatisation: the training of general practitioners. APM, Florida, November 2004

Gæster

Gertraud Benedikt, dipl.-psych og Rainer Schaefer, M.D., Abt. Psychosomatik, Psychosomatische Klinik, Medizinische Fakultät, Universität Heidelberg, 1 december 2004.

Peter Salmon, professor, Department of Clinical Psychology, University of Liverpool.

Gæsteforelæsere

Enheden arrangerer hvert år en åben møderække, hvor ind- og udenlandske forskere inviteres til at fremlægge og diskutere deres forskning med enhedens medarbejdere og andre interesserede.

- **Functional somatic symptoms – perspectives on explanatory models, illness perceptions and illness narratives.** Symposium m. Professor Peter Salmon, Department of Clinical Psychology, University of Liverpool
- **Neurobiology of pain.** Ron Kupers, Ph.D., lektor, Center for Functionally Integrative Neuroscience (CFIN), Århus University Hospital
- **Differentieret hjerte-rehabilitering til potentielt udsatte patienter. Erfaringer efter 1½ år.** Lucette Meillier, Projektkoordinator, Sundheds-Fremme Enheden, Århus Amt,
- **Piskesmæld - skadesmekanismer og læsionstyper.** Lars Uhrenholt, Ph.D-stud., kiropraktor, Retsmedicinsk Institut, Århus Universitet
- **Forekomst af somatisering blandt revalidender.** Jette Schjødt, læge, Reva Syd, Århus Amt
- **Forskning i sygdomsadfærd - praktisk relevans.** Tina Eriksson, Ph.D., læge, adjunkt, Afd. For Almen Medicin, Inst. Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet
- **Lægers sygdomsopfattelse - før og efter kandidateksamen.** Torsten Risør, Reservelæge, Medicinsk afd. A, Århus Sygehus, TGH
- **"Min historie er ikke værd at fortælle". Om håndteringen af kronisk lidelse blandt mennesker med leddegigt og deres plejepersonale.** Gitte Wind, Ph.d.-studerende, antropolog, Afd. F. Antropologi og Etnografi, Århus Universitet
- **Psykodynamisk gruppeterapi med somatiserende patienter. Et liason psykiatrisk samarbejde med Smertecentret, Aalborg Sygehus.** Nils Balle Christensen, Speciallæge i psykiatri, Aalborg Psykiatrisk Sygehus
- **Et liv som socialoverlæge.** Mads Meldgaard, Pensioneret socialoverlæge, Århus Amt

Udvalgsarbejde og anden virksomhed

Fink P.:

- Næstformand for interessegruppe for psykosomatik og liaisonpsykiatri under Dansk Psykiatrisk Selskab.
- Medlem af bestyrelsen for *European Association for Consultation-Liaison Psychiatry and Psychosomatics* (EACLPP).
- Medlem af editorial board for *General Hospital Psychiatry*
- Reviewer: *Scandinavian Journal of Rheumatology*, *Indian Journal of Medical Sciences*, *Journal of Psychosomatic Research*, *Psychosomatics*, *Archives of Internal Medicine*, *Scandinavian Journal of Primary Care*, *Ugeskrift for læger*

Risør M.

- Medlem af Scleroseforeningens Behandlingsudvalg
- Bivejleder/metodevejleder for 3 ph.d.-studerende: Dea Kehler (cand.med.), Mette Ludvigsen (cand. cur.) og Henriette Schou Hansen (cand.med.).
- Projektkonsulent for Katja Dahl, cand.med. ph.d.-stud.
- Konsulent for DSOG og DADJ på forskningsprojekterne *Den gode fødsel* og *Kejsersnit på mors ønske*
- Ansvarshavende redaktør for *Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund*, Afdeling for Antropologi og Etnografi, Århus Universitet .

Rask C.

- Reviewer: *Indian Journal of Medical Sciences*

**Forskningsklinikken For Funktionelle Lidelser
og Psykosomatik
Århus Universitetshospital
Nørrebrogade 44
8000 Århus C**

**Telefon: 8949 4310
8949 4327**

Fax: 8949 4340

Email: flip@as.aaa.dk

Hjemmeside: <http://www.sundhed.dk/info/ffl>